

Ученик 1 «в» класса
МОБУ СОШ №17 г. Якутска,
Охлопков Лев Валентинович,
Классный руководитель:
Олесова Марина Михайловна

Дьүкээбил бэлэбэ — таба барахсан.

Арай биир тымны кыһынны киэһэ, хаардаах хоту сир түгэбэр, кырачаан сиэн кыыс кырдыаҕас эһээтин кытары оһох иннигэр сылааска оһорбуттара. Оһох иһигэр мас тыаһаабакка эрэ умайар, оттон таһырдыа тыал улуйар. Кыыс оҕо таһырдыа мэндэлиэстэс гына түспүт дьүкээбил уотун көрөн баран, эһээтин диэки эргиллэн ыйыппыт:

— Эһээ, хантан биһиэхэ маннык кэрэ кыыллар — табалар кэлбиттэрий? Тоҕо кинилэр муостара талах курдук иэбиллэк, нарын быһыылааҕый? — диэбит.

Онуоха эһээтэ, таба тыһыттан тигиллибит этэрбэһин көннөрүнэн оһорон, былыргы үһүйээни маннык кэпсээбит:

— Былыр-былыргыта, сир үөскүөбүттэн, биһиги хоту дойдубут кураанах туундара курдук этэ. Биир да маһа-талаҕа суоҕа, оттон халлааммыт хабыс-харана буолара. Арай биирдэ Дьүкээбил уота халлаан күөбэр дьэрэкээн өнүнэн үнкүүлээн-үнкүүлээн баран, дэлби сылайбыт уонна сиргэ сынньанаары түспүт. Кини уһун суһуохтара араас өгнөөх сардана буолан, харана халлааны сырдаппыттар.

Оннук кэрэ көстүүнү көрөннөр, туундара Иччилэрэ Дьүкээбилтэн көрдөспүттэр: «Баһаалыста, биһиэхэ бэйэн кэрэ сарданан кыырпабыттан бэрсин дуо? Бу өлбөөркөй дойдуну сырдатыан этэ». Айыылар көрдөһүүлэрин ылынан, Дьүкээбил уһун суһуохтарыттан уотунан күлүмүрдүү кыырпахтары тэбээн биэрбит.

Арай ол кыырпахтар манан хаарга түнээт, сьп-сылаас, күлүмүрдэс түүлээх табачааннарга кубулуйбуттар. Кинилэр муостара Дьүкээбил уотун оһуорун курдук иэбиллэк, талах курдук нарын быһыыламмьттар. Табалар үөрэннэр, оһуохайдыыр курдук төгүрүччү сүүрэн үнкүүлээбиттэр. Кинилэр үнкүүлэрэ үөрэ-дайа кустуктанан, туундара үрдүнэн сырдык уоту ыспыт. Ол кэмнэ бастакы табаһыттар тахсаннар, табалары кытты тэннэ үнкүүлээбиттэр. Бу — эйэ, итэбэл уонна кэрэ доһордоһуу үнкүүтэ этэ.

Ол кэнниттэн туундара дойдута тупсан, отунан-маһынан симэммит. Табалар муостарыттан түспүт сырдык кыырпахтарыттан бастакы талахтар, мастар үүммүттэр.

Эһээтэ сиэнин төбөтүттэн имэрийэн баран эппит: — Ол иһин, тоойуом, таба барахсан — Дьүкээбил бэлэбэ, Айыылар кэһиилэрэ буолар. Таба киһиэхэ итэбэйэр, киһи табаба эрэнэр.

Таба киһитэ суох буоллабына, тымныы хоту сиргэ аһылык көрдөнөрө, адьырба кыылтан көмүскэнэрэ уустук. Киниэхэ киһи — араначчыта, доһоро. Оттон табаһыт табата суох — тыына суох кэриэтэ. Таба биһигини ирэнэр танаспытынан, күүстээх көлөбүтүнэн, тоторор аһылыкпытынан хааччыар.

Бу ситим — айылба уонна киһи икки ардыгар баар саамай ытык ситим. Киһи табаны харыстаатабына — таба киһини иитэр. Биһиги бэйэ-бэйэбитигэр туһалаах буолан, биир дьылбалаахпыт. Ол иһин табаба хаһан да куһағаны оноруллубат, кинини харах харатын курдук харыстыахтааххын. Кини харахтарыгар — Дьүкээбил сырдыга, кини сүрүгэр — туундара көнүл тыына баар.

Дар Северного сияния — олень.

Однажды холодным зимним вечером, на самом краю сурового Севера, маленькая девочка со своим дедушкой-оленеводом сидела в тепле у очага. Внутри уютно потрескивал огонь, а снаружи завывал ветер. Увидев в небе танцующее Северное сияние, девочка повернулась к дедушке и спросила:

— Дедушка, откуда у нас появились такие прекрасные животные — олени? Почему у них такие красивые, изогнутые, как ветви тальника, рога?

Дедушка, поправляя свои теплые унты из оленьей шкуры, начал рассказывать былинку:

— Давным-давно, на заре времен, наша северная земля была голой тундрой. Не было здесь ни деревьев, ни кустарников, а небо было сплошь черным. И вот однажды Северное сияние, танцующее в небесах, так устало, что решило спуститься на землю отдохнуть. Её длинные волосы-лучи осветили темный небосвод разными красками.

Увидев эту красоту, Духи тундры обратились к Сиянию: «Пожалуйста, подари нам хотя бы искру своего света! Освети наш унылый, темный край». Вняв их просьбе, Северное сияние стряхнуло со своих длинных волос искрящиеся золотом и серебром частицы.

Едва коснувшись белого снега, эти искры превратились в теплых, пушистых оленят. Их рога изогнулись подобно узорам самого Северного сияния, став похожими на тонкие ветви тальника. Олени, радуясь, начали водить хороводы, кружась в танце. Их движение расцветило тундру всеми цветами радуги, наполнив мир светом. В то же мгновение появились и первые оленеводы, которые начали танцевать вместе с оленями. Это был танец доверия, дружбы и веры.

С того дня тундра преобразилась — расцвела травами и деревьями, которые проросли там, куда падали искры с рогов оленей.

Дедушка погладил внучку по голове и добавил:

— Поэтому, внученька, олень — это дар Северного сияния, благословение наших предков. Олень верит человеку, а человек доверяет оленю.

Без оленя жизнь на суровом Севере невозможна: человек для оленя — защитник и друг, а олень для человека — жизнь: теплая одежда, надежный транспорт и сытная еда.

Это священная связь между природой и человеком. Пока человек бережет оленя — олень кормит человека. Мы связаны одной судьбой, поэтому оленя нельзя обижать, его нужно беречь как зеницу ока. В его глазах — свет Северного сияния, а в его душе — свободный дух тундры.